

მწიგნობრობის

მე ვარ მწიგნობრობის კეთილი: მწიგნობრობის კეთილმან სული თვისი დაქსდვის ცხოვართათვის. (იოან. 10—11).
 ვაძვე ცხოვარი ჩემი წარწყმედული. ესრეთ იყოს სინარული ცათა შინა, ერთისათვის ცოდვილისა. (ლუკ. 15—4).
 მოველით ჩემდა ყოველნი მასურალნი და ტვირთ-მომენი და მე განგისვენო თქვენ. (მათ. 11—28).

№ 24

183—1893

30 დეკემბერს.

1894 წლის

„მწიგნობრობის“

ხელის მომწერლებს საჩუქრათ დაურჩივლებთ
 მოზარდილი მხატვრობა

თაქარ მეზისა.

მხატვრობა წარმოადგენს იმ დროს, როდესაც შობა რუსთველი მიართქვის თამაძს თავის უკვდავ პოემას «ვეფხისტყაოსანს». ამ მხატვრობაზე იქნება დახატული თვით შობა რუსთველი და თამაძის მხლებლებიც იმ დროის ტანთ-საცმელში.

ჩვენ მოქმედა და საზოგადოების საუკაღ-
 ლობო.

მოგილოცავთ, ჩვენს მოქმენო, ამ ჩვენს წლის მშვიდობით გატარებას. მადლობა დმერთს, უველანი კეთილად გადავრჩით ამ წელში და ორი სამი დღის შემდეგ ახალს ჩუქდ წელში გადავვ-
 გებით. აბა, ერთი თვალი გადავავლოთ წარ-
 სულს წელს და შევიტყოთ, თუ რა გავაკეთეთ ამ წელში, რა შევმატეთ ჩვენს გონებას, ჩვენს ზნეობას და ჩვენს ცხოვრებას? რა წარმატება შევიტანეთ ჩვენს სამწესობებში? რამდენათ გავ-
 უმჯობესეთ და განვამტკიცეთ ჩვენს სულიერ მკვლთა შორის სარწმუნოება, სასოება და დვთის

სიყვარული? რამდენათ ადვამადღვეთ ისინი ზნეობითად? თუ უველა ამებეს რიგიანათ გამოვიკვლევთ, დავრწმუნდებით, რომ ამ წარსულ წელში ჩვენის მხრით ბევრი არაფერი სანუგეშო გაკეთებულა. უმეტესი ნაწილი ჩვენ სამწყსოთა ისევ იმ უვიცობის მორევში სდგას. მართალია, უოველივე საჭირო მდვდელო-მოქმედებას უკლებლადად ღმ დაუზარებელად ვასრულებთ, მაგრამ ჩვენი სულიერნი შვილნი ისევე უვიცნი არიან ღმ ჯერ კიდევ ვერ შეუგნიათ მართლ-მადიდებელი სარწმუნოების დოღმატები, რომელთა ცოდნა აუცილებლათ საჭიროა უოველ ქრისტიანეთათვის. მართალია, ჩვენი სამწყსონი მტკიცეთ ასრულებენ ჩვენი ეკლესიის ზოგიერთ წესთა, მაგრამ იმასაც ნუ დავივიწყებთ, რომ იგინი ამნაირივე სიმტკიცით, თუ არა უმეტესად, ასრულებენ მრავალგვარ ამაო-მორწმუნეობათა ღმ ჩვეულებათა, რომელნიც არც სულისა და არც ხორცისათვის სასარგებლონი არ არიან. ჩვენის მხრით მარტო წირვა-ლოცვის ღმ სხვა წესების შესრულება არ კმარა. მდვდელის მოვალეობა მასში მდგომარეობს, რომ იგი ჰქადაგებდეს სახარებასა, ასრულებდეს საიდუმლოთა ღმ ასწავებდეს სამწყსოთა დროით ღმ უდროვოთ. სწავლისა ღმ ქადაგების შესახებ შესამჩნევი არა გავიკეთებია რა წარსულს წელში. თუ ჩვენ იმდენათ არა ვართ მომზადებულნი, რომ ჯეროვანად უქადაგოთ ღმ ვასწავლოთ ხალხს, უნდა ვცდილიყავით, რომ სხვისგან შედგენილი და დამზადებული სიტყვა-მოძღვრებით ღმ სასულიერო ზნეობრივი შინაარსის წიგნაკების ხალხში გავრცელებით მაინც ცოტაოდენი შუქი მოგვეფინა ჩვენ სამწყსოთა გონებისათვის. სწორეთ საჭიროა უველა ჩვენგანი ჯეროვანათ დაუფიქრდეს თავის დიდ მოვალეობის აღსრულებას, თუ არ უნდა, რომ პასუხი აგოს იმას, რომლის მადლით იგი დადგენილ არს მწყემსად სამწყსოთათვის.

გავიდვიძოთ, ძმებო, დავუკვირდეთ ჩვენი ცხოვრების მსვლელობას, ფიცხელი უკრაადღება მივაქციოთ დროის მოთხოვნილებას, შევეწიოთ ერთი-ერთმანეთს ერთსულობით ღმ ერთგულობით ჩვენი დიდი მოვალეობის აღსრულების სქემში.

ჩვენ ხშირად საუკვედურსა ვსდებთ სხვას, რომ ვითომ ქართული ენის უცოდინარობისა გამო ვერ მოგვიხერხებია საქმის გაკეთება; მაგრამ ამით თავის გამართლება არ შეგვიძლია. ხშირათ ვნატრობთ, რომ საქართველოს წმიდანების ხატები გავავრცელოთ ხალხში, მაგრამ განა გვიძლის ვინმე ამ საქმის სისრულეში მოუყვანას? მე კარგათ მახსოვს, რომ ერთ დროს ცირკულიარული მიწერილობით გამოეცხადა სამდვდელოებას, რომ უველა ეკლესიებში მოეპოვებიათ წმ. მოციქულთ-სწორის, საქართველოს განმანათლებელის ნინას ხატი. ამ განაგარგულების შემდეგ დიდმა დრომ განვლო, მაგრამ არ ვგონებთ, რომ ას კრებულში ორს ექნეს მოპოებული ეს ხატი თავისი ეკლესიისათვის. ზოგნი იმითი იმართლებენ თავს, რომ ადგილობით წმიდანთა ხატები არ იმოვებოა ღმ ეს მართალიც არის. დღემდის ჩვენში ვერ შემდგარა სასულიერო წოდების პირთაგან საზოგადოება, რომელსაც ეკისრა ამ საკეთილო საქმის სისრულეში მოუყვანა. თუმცა ამ საქმის ხელის მოკიდება ერთი პირისათვის დიდათ საძნელოა, მაგრამ ჩვენ მაინც შეუდევით ამ საძნელო საქმის სისრულეში მოუყვანას. საქმე დავიჭირეთ რუსეთის გამოჩენილ ხრომო-ფილოგრაფებთან, რომელთაც შეეკვეთეთ როგორც საზოგადო ისე საქართველოს წმიდანების ხატები სხვა და სხვა ზომისა ხალხში გასავრცელებლად; თითოეული ხატი ეღირება 20.—50 კაპეიკამდე. ცოტას ხანში მივიღებთ ამ ხატებს. ჩვენ ამ საქმეს შევებით ჩვენი სამდვდელოების და საზოგადოების დახმარების ღმ თანაგრძობის იმედით და სრული დარწმუნებული ვართ, რომ ეს იმედი არ გაგვიცრუვდება.

დებ. დ. ლამაშიძე.

ქართლ-კახეთის ეპარქიის მთელი სამღვდლო- ების დეპუტატების კრებისა გამო ქ. თბილისში ოქტომბრის 8—14-დღე.

(გაგრძელება *)

დიდი ბაასი და მსჯელობა გამოიწვია დეპუტატთა შორის ეპარქიალური წმინდა სანთლის ქარხნის მდგომარეობის საქმემ. 1887 წელში მაშინდელი ექსარხოსის მინდობილებით რევიზია უყო სანთლის ქარხნის წარმოების საქმეს დეკანოზმა კალისტოვმა, როგორც გეახსოვს, მ. შოშიევის თანადასწრებით. ამ დროს სანთლის ქარხნის საქმეს განაგებდა დეკ. გრიგორი პეტრიევი. რევიზორმა განაცხადა, რომ დიდი უწყობა ენახე სანთლის წარმოების საქმეში და ამიტომ მ. პეტრიევი ძალაუბნებურად დაითხოვეს და მის ადგილზე სანთლის ქარხნის გამგებად დანიშნენ მმ. შოშიევი და თოთიბაძე. ეს პირნი განაგებდნენ დღემდის სანთლის ქარხნის საქმეებს. წელს მათი მეთუფების, ექსარხოსის ვლადიმირის წინადადებით სანთლის ქარხნის საქმეების განსახილველად კრებამ დანიშნა დეკ. იუნიკი, რომელმაც რევიზიის მოხდენის შემდეგ განუცხადა კრებას, რომ წმინდა სანთლის ქარხნის და სანთლის წარმოების საქმე ძლიერ სამწუხარო მდგომარეობაშიაო. დეკ. იუნიკი უმტკიცებდა კრებას, რომ წმინდა სანთლის ქარხნის ელის გაკოტრებაო, მაგრამ სანთლის ქარხნის გამგენი მმ. შოშიევი და თოთიბაძე უმტკიცებდნენ კრებას, რომ სანთლის წარმოების საქმე კარგ მდგომარეობაშიაო. კრებამ სანთლის ქარხნის მართვა-გამგეობის წინადადელი მოსამსახურენი ყველანი დაითხოვა და მათ მაგიერ დანიშნა 1887 წელში ასე უმართლოდ დათხოენილი მ. დეკ. გრიგ. პეტრიევი, როგორც საიმედო პირი ამ საქმეში და ჯამაგირად წელიწადში დაუნიშნა 600 მ., მის თანაშემწედ კრებამ დანიშნა მღვ. ტყეშელაძე 200 მ. ჯამაგირით და ქარხნის ზედამხედველად მღვ. რცხილაძე, რომელსაც დაუნიშნა წლიურად 800 მ. სამღვდლოებამ ამავე კრებაზე დანიშნა სარევიზიო კომიტეტი, რომლის წევრებად დანიშნულ იქნენ ბ. პაშკოვი და სემინარიის მასწავლებელი ბ. ალბოვი და ჟორდა-

ნია. ამ კრებაზე აღმოჩნდა, რომ დეკ. ნ. კალისტოვს სანთლის ფულები 500 მ. ჰქონებია წალბებული, მაგრამ დღემდის გროვი არ შემოუტანია. სხვა ეკკლესიებზედაც კარგა ბლომად ყოფილა წალბებული სანთელი, მაგრამ როდეს ვარდაიბდიან ამ ეალს, ჯერჯერ არ იციან.

დიდის ერთგულებით იბეჭდება სტაროსტინის განწესება და მედაეითნეების ერთი ადგილიდამ მკორე ადგილზე გადაყენ-გადმოყენა, როდესაც ამის დაუბეჭდაეობა არაეითარ ენებას არ მოუტანს არც საზოგადოებას და არც ეკკლესიას და მათი გამოცხადება. თითქმის, არაეისთეის საქირო და საინტერესო არ არის. წმინდა სანთლის წარმოების საქმის ეითარეის ანგარიშები კი არასოდეს არ იბეჭდება. 30 და 40 ათასი მანეთის წარმოების საქმე კი დაფარულია საზოგადოებისათეის და სიბნელით არის მოცული. ჩვენ დარწმუნებული ვართ, რომ სანთლის წარმოების საქმეში ის დაბრკოლება არ მოხდებოდა, რომელიც ჩვენ აგვისხნა და განგვიმარტა მ. იუნიკიმ. ზოგერთები სრულებით კმაყოფილნი არიან, თუ სანთლის წარმოების საქმიდამ წინა წელზედ რამდენიმე ასი მ. მომატებული მოგება ნახეს, ეს არ კარა საქმის რეიანად წაყენისათეის. შენის გამგეობის დროს, ესთქვით, მართლა მოიმატა სანთლის შემოსაეალმა 300—500 მანეთით, მაგრამ რატომ არ უნდა ეიფიკროთ, რომ მეორე კეთილი და გამჭირახე გამგებელი 300—500 მ. კიარა 2000 მ. მოუმატებდა შემოსაეალს? ბაქოს ეკკლესიაში ერთ დრომდის სანთლის მოგებას აჩენებდნენ ზოლმე 2000 მანეთამდე, რომლისათეის ჯილდოეებდოდნენ ზოგიერთები. გამოიცვალენ ძველი მოსამსახურენი, დადგენ ახალი პირნი და ერთბაშად ექესი ათას მანეთამდე აეილა წმინდა სანთლის შემოსაეალი. რას უნდა მივაწეროთ ეს? ეს შემოსაეალი არც გასაკეირეელია. ჩახედეთ ბაქოს ეკკლესიის მეტრიკაში და შეიტყეთ, რამდენია მონათლული, გვირგეინ-ნაკუროთნი და იქიდამ შეიტყობთ, თუ რამდენი სანთელი უნდა გაიყიდოს ამ ეკკლესიაში... დააკეირდით ბაქოს მცხოვრებლებს და ტაძარში მოსიარულე რუსეთის ხალხს განსაკუთრებით. ამ უშველებელ გუბერნიის ქალაქში ერთად ერთი ბაქოს ტაძარია შესანიშნავი. ჩვენის აზრით, ბაქოს ეკკლესიაში მეტი შემოსაეალიც უნდა იყოს სანთლისა.

სწორეთ ერთად ერთი ხერხონისა და ოდესის

*) იხ. «მწეკსია»-ს № 23, 1893 წ.

ეპარქიაა, სადაც ეპარქიის სამღვდელმოვლას შეძლება აქვს ყოველს წელიწადს წაიკითხოს წმინდა სანთლის წარმოების ანგარიში თავის სავალდებულო ქურნალში.

დეკ. დ. ღამბაშიძე. მე ვსთხოვ მ. თავმჯდომარეს, რომ მან შეატყობინოს კრებას, თუ რა წესით სწარმოებს სანთლის ქარხნის და სანთლის სყიდვა-გასყიდვის საქმე, და როგორი ინსტრუქცია აქვსთ მიცემული ქარხნის გამგეს, ზედამხედველ და სარევიზიო კომიტეტებს. ერთი სიტყვით შეატყობინოს კრებას სანთლის ქარხნისა და საწყობების მდგომარეობა. გამგებელნი თავის ნებაზედ აწარმოებდნენ საქმეს, თუ მათ აქვსთ ინსტრუქცია და ამ ინსტრუქციისამებრ იქცევიან იგინი?

თავმჯდომარე. საქმიდან არა სჩანს, რომ მათ რაიმე ინსტრუქცია ანუ წესდება ჰქონდესთ მიცემული და ამ ინსტრუქციის ძალით მოქმედობდნენ. ცვილს ყიდულობდნენ, ამზადებდნენ სანთელს და აგზავნიან სანთლის საწყობებში და იქ ჰყიდიან. საქმეში მათთვის სახელმძღვანელოდ მიცემული არა სჩანს რა და თუ რამე იყო, აქვე არიან სანთლის ქარხნის და საწყობების გამგებელნი და მათ უფრო ეცოდინებათ ეს დამატომ მათ ვსთხოვ, შეატყობინონ კრებას ყოველივე.

ბლად. ა. შაშიგვი. არაერთარი დამტკიცებული ინსტრუქცია ანუ წესდება არ ჰქონიათ მიცემული სანთლის წარმოების გამგე პირთა. ცვილს ცვილულობდით, სანთელს ვამზადებდით, ვასალებდით და ანგარიშს, თუ მოგვთხოვდნენ, წარუდგენდით ხოლმე. სარევიზიო კომიტეტი იყო და თუ რამე უწესოება ყოფილიყო, ალბათ იგინი შეიტყობდნენ.

დეკ. დ. ღამბაშიძე. როგორც სჩანს, სანთლის წარმოების საქმე რიგან ნიადაგზე არ ყოფილა დამდგარი. ძლიერ გასაკვირველია, რომ დღემდის არავის არ უზრუნავს, სანთლის წარმოების საქმის გამგეთათვის არაერთარი წესდება, არაერთარი ინსტრუქცია მათ სახელმძღვანელოდ არ ყოფილა. თუ აქ ვერ მოახერხეს ამისთანა წესდების და ინსტრუქციის შედგენა, რატომ არ მიიქცენ რუსეთის ზოგიერთ ეპარქიის სანთლის ქარხნის საქმის მწარმოებელ პირთაღმის და არ სთხოვეს, მათ მაინც შეეტყობინებიათ ის, რაც მათგან დიდი ხანია კარგად შემუშავებულია. წარმოიდგინეთ, რომ ამდენი ხანი სუფევს ჩვენში სანთლის ქარხნები, მაგრამ ერთჯერ არ უნახავს

საზოგადოებას ვრცელი ანგარიში ამ ქარხნებში საქმის წარმოებისა. ერთჯერ არ წაუკითხავსთ ანგარიში მათ სავალდებულო ქურნალებში. რუსეთის სასულიერო სავალდებულო ქურნალებში კი კრებულით თითოეული წვერი კითხულობს წლიურ დაწვლილებით ანგარიშს როგორც სანთლის წარმოების საქმის შესახებ, ისე იის შესახებ, სადა რა თანამდებობის ადგილია დაკლილი მის ეპარქიაში. რატომ არ წავბაძავთ ჩვენც ამ კაცებს და რატომ არ ვსარგებლობთ სხვა ეპარქიის ამისთანა მშვენიერად შემუშავებული წესებით? მენით თუ ვერ მოგიგონებია რა, სხვისი გამოგონებით მაინც უნდა ისარგებლო, თუ ამას არ გიშლიან და არ გამაძლიან.

დეკ. ა. იუნიაკვი. მამა დეკ. ღამბაშიძეს სრულებით არ ვეთანხმებით იმის შესახებ, რომ ჩვენ, ვითომც, არ ვსარგებლობთ სანთლის წარმოების საქმეში რუსეთის ეპარქიების (და თუ გინდ ოდესის) საეკკლესიო სანთლის ქარხნების წეს-წყობილებით. ყოველივე ის, რაც სთქვა მ. ღამბაშიძემ, სათქმელად ადგილია, მაგრამ იმას ავიწყდება, რომ ჩვენ აქ თფილისში ვართ და არა რუსეთში. რუსეთის საეკკლესიო სანთლის ქარხნების წარმოება სულ სხვა პირობაშია და საქართველოში კი სულ სხვაა. იქაური წეს-წყობილება აქ სრულებით არ გამოადგება. აქ ჩვენი სანთლის საქმის წარმოება განსაკუთრებულია რუსეთისაზედ და ამიტომ სულ სხვანაირი მოფიქრება გვაბათებს. რუსეთის საეკკლესიო ქარხნების წეს-წყობილება რა გამოსადგება აქ?.

დეკ. დ. ღამბაშიძე. კომპარატულად გასაოცარიამ. იუნიაკვის და მის მოაზრეთა მსჯელობა. რაც მართლა საქართველოში ყოველად მოუხერხებელია ასრულებს, მ. იუნიაკვი და მისი თანამოაზრენი თხოვილობენ, რომ უთუოდ ასრულდეს, რადკან საქართველოშიაც ყველაფერი ისე უნდა სრულდებოდეს, როგორც რუსეთშიო. იმის შესახებ კი, რისიც ასრულება ჩვენშიაც ადგილი მოსახერხებელია, ამბობდნენ არ შეიძლებაო, აქ საქართველოა და არა რუსეთიო. რატომ არ შეიძლება იმ წეს-წყობილებას დავადგეთ სანთლის წარმოების და მომზადების საქმეში, რაც რუსეთში მიღებული? ცუცხელი ერთნაირად ენთება ქვაბებს სანთლის ქარხნებში, პატრიუქი ერთნაირად მზადდება, სანთელი ერთნაირად ისხმის, ყვითელი სანთელი ერთნაირად თეთრდება, ფასი ერთნაირად ეღება, ერთნაირად იყიდება და ერთნაირად იწვის. რაში ხელავს მ. იუნიაკვი განსხვავებას?

მართალია, ჩვენში ისეთი წესები იყო სანთლის ექსპორტის წარმოების შესახებ, სანამ აქ მობრძანდებოდა მთავარ-ეპისკოპოსი იოანე ექვსარხოსად, რომ რუსეთში ევროსად ნახავდით, ჩვენს საქართველოში სანთლის ექსპორტის გამგე იყო საქართველო-იმერეთის წინოდის კანტორის პროკურორი, რომელიც თითო მანეთზედ თავის სასარგებლოდ იღებდა ათ კაპეიკს, ამისთანა წესები, რასაკვირველია, რუსეთში არ შეიძლება. ეს შეიძლება მარტო საქართველოში, მაგრამ განა კანონიერი და სასარგებლოა ამისთანა საქციელი?

დკ. **ჟონიჭვა.** ზოგიერთ ქარხნებში ისე ამზადებენ სანთლებს, რომ თუ მაგრათ გამოსწიეთ პატროქს, სულ გამოძვრება.

დკ. **და—შე.** და რა საქორებისათვის სწევ პატროქს ძალით? მლოცველები სანთელს რომ იყიდონ, პატროქს კი არ დაუწყებენ წევას, აიღებენ და ხატს დაუნთბენ შანდალზე. ესთქვათ, რომელიმე ქარხანაში მოამზადეს ამისთანა სანთელი, ეს რას გეიშლის, რომ რუსეთის სანთლის ქარხნების წესებით და ინსტრუქციებით ვისარგებლოთ, რადგან ამოდენი ხანი ჩვენში ამგვარი წესები ვერ შეგვიმოშავებია?...

საეკლესიო სანთლის საქმის შესახებ კითხვა საღამოსათვის გარდაიღვა. საღამოს შვიდ საათზედ დებუტატები შეიკრიბნენ. ამ კრებაზე მ. იუნიცკი მოითხოვა კლასის დაფა, რომ ცხადთ დემტკიცებია კრებისათვის სანთლის ქარხნის სამწუხარო მდგომარეობა ძველი გამგებობის ხელში. გავიდა დაფაზედ და ყოველივეს, რასაც კი ამბობდა, ციფრებით სწერდა და კრებას, თითქმის, დაუმტკიცა, რომ სანთლის წარმოების საქმე ცუდად მიდისო. შემდეგ გავიდა სანთლის გამგე, ქალაქის ეკლესიების ბლაღოჩინი შოშიევი და კრებას დაუმტკიცა დაფაზედვე ციფრებით, რომ იუნიცკი სტემა და განგებ ამცირებს ჩვენს მოქმედებასო. მართლაც მ. შოშიევმა ციფრებითვე დაუმტკიცა კრებას, რომ მის დროს სანთლის წარმოების საქმე კარგად მიდიოდა და დღესაც კარგ მდგომარეობაშიაო. შემდეგ მიუბრუნდა დკ. იუნიცკის და პასუხი მოსთხოვა მის უმართლო ანგარიშზედ, მაგრამ დკ. იუნიცკი ყველასაგან შეუნიშნავად გავიდა გარეთ და შინ წასულიყო. სწორეთ გასაოცარი იყო, რომ კრებამ საქმის გამოუკითხავად დასცვა სანთლის ძველი გამგენი და ახლები დააყენა კარგი ჯამბვირებით და ბოლოს მსჯელობა იყო ძველ გამგეთა მოქმედებასა და სანთლის საქმის მდგომარეობის შესახებ.

მკითხველო, მართალია, თავი მოგაწყონეთ ახისთანა გრძელი საუბრით კრების შესახებ, მაგრამ რა გავწყობა. კადვე ბევრი რამ გერჩება შემდეგ წლისათვის ამ კრების მსჯელობაზე საოქმელო. თუ საქმეს ჩააცირდებით, მრავალ საყურადღებო და საინტერესო სატყვეებს და მსჯელობას წაიკითხავთ. სამღვდლოების კრებების წყალობით შევიძლიათ შეადგინოთ ჩვენს საქართველოს სამღვდლოებაზედ მართალი მსჯელობა, შეიტყოთ მისი გამჭრიახობა და მოქმედება. ამასათვის ბევრს საინტერესოს წაიკითხავთ შემდეგშიაც, თუ მომავალს წელს ერთმანეთს არ დაგვაშორა იმ წყეულმა გონების სილატაკემ და ტენის დადუმებამ.... მაშ მშვედობით, მკითხველო, ახალ წლამდე...

მ წ ა რ ე ფ ი ქ რ ე ბ ი
სოფლის მღვდლისა.

თავდება ძველი ჩყვ. წელიწადი. ბარემ ამ ძველ წელიწადს თან გაჰყვეს ძველი წლის ჩვენი მწარე ფიქრებიც.

მანცა და მანც დიდი რამ სარგებლობა არ მოუტანია აქ ძველ წელიწადს ჩვენთვის.

ბანკებმა ბევრი ფულები გაასესხეს თავად-აზნაურობაზე და მესაკუთრე პირებზედ. ბანკების კარგის შემოსავლით ამტკიცებენ ჩვენი თავად-აზნაურობის კეთილდღეობას!.. რა გავწყობა, ასე შეიცვალა ჩვენში მართლ-მსჯელობა!..

აუარებელი მამულები გაცვალა ხელიდამ თავად-აზნაურობას ამ წელში და გლახებმა შეიძინეს. ამბობენ, ეს არაფერიაო, ისე ჩვენი ქვეყნის გლახები ყილღღობენო. მართალია, ისე ჩვენები ყიღღობენ, მაგრამ ჩვენი გლახები იმ გავლენას ვერასოდეს ვერ იქონიებენ ჩვენი ქვეყნის საკეთილდღეოდ და სასახელოდ, რა გავლენაც ჩვენ თავად-აზნაურობას ჰქონდა და დღესაც აქვს ცოტა კიდევ...

* *

ჩუქმ წელმა იმერეთის ზოგიერთი მცხოვრებნი ძლიერ დაამშია და ხალხმა არ იცას, როგორ გამოიკვებოს თავი. ამ წელს რუსეთის ხალხს ბელმა გაუღიმა,

იქ მშენებრი მოსაყალი იყო წელს. მე წელს ენახე მათი ყანები და იმდენი ჰური მოსელოდათ, რომ შენახავაც ვერ მოესწროთ. ჩვენმა საწყალმა გლეხებმა 1891 და 1892 წელს თაენილარიზი სასიმიდეებდამ და ჯიბილამ შემწეობა მიაწოდეს რუსეთის მხარეზე დამშეულ ხალხს. აბა ენახათ, ისინი რას მოაწოდებენ ჩვენს დამშეულ ხალხს... დარწმუნებული ვართ, რომ რუსეთის ხალხი ვალდებული არ დარჩება ჩვენ ხალხს, მაგრამ ვინ არის მთქმელი, რომ ზოგ მაზრაში მრავალი გლეხი ულუკმა-პუროდ არის დარჩენილი?.. მართალია, ხალხს გამოუცხადეს, რომ ფულებს გასესხებთო, მაგრამ ბოროტი პირები აშინებენ მღაბო ხალხს, ფულები არ ისესხათ, თორემ ერთი-ორად გადაგახდევინებნო. ამას, რასაკვირველია, ისინი ამბობენ, რომელნიც სიმიდის ეაჭრობით გამდიდრებას ელიან!..

* *

ჩამოდევით, ძველო სამღვდლოებაე, თქვენი წირვა ეხლანდელ დროში არ გამოდგება. თქვენ რუსული არ იცით და ვინაც რუსული არ იცის, იმის წირვას დღეს აღარ აქვს ის მნიშვნელობა, რაც დღემდის ჰქონებია. ოთხმოცი ათასი მწველებელი გადმოსახლებულა რუსეთიდან საქართველოში, უკაცროავათ, საქართველოში კი არა, ამიერ კავკასიის მხარეში, ასე ამბობენ ზოგიერთი განათლებულნი.... ნეტავი ვინ და რა არის მიზეზი ამოდენა ხალხის მწველებლებად გარდაქცევისა? ღმერთმანი ეს ოთხმოცი ათასი კაცი რომ გაქართველდეს, არ მჯერა, რომ იგინი მართლ-მადიდებელ აღმსარებლებად არ შეიქმნენ!....

* *

სწორეთ გასაოცარი მსჯელობაა. ზოგიერთები ამტკიცებენ, რომ უსწავლელი მღვდლების წყალობით ხალხი ეკლესიებში აღარ დაიარებაო. საქმით კი სულ სხვა სჩანს. მიყრუებულ სოფლებში, სადაც ზოგიერთმა მღვდელმა სულ ცოტა იცის და ისიც მართო ქართული წერა-კითხვა, კვირა-უქმ დღეებში, თუ აღრე არ მიხვედი ეკლესიაზე, მერე ველარც კი შეხვალ ტაძარში ბევრი მლოცველებისა გამო. იქ კი, სადაც მღვდლები მშენებრიად სწერენ და დიდი ნასწავლებიც არიან, ძლიერ ცოტა მლოცველი დაიარება ეკლესიაში... რისი ბრალია ეს?... სამოცდა

ათი წლის წინათ ეკლესიებში წირვა-ლოცვაზე მლოცველების ტყვა აღარ იყო. მაშინდელი მღვდლები, რომ მოგეხსენებათ, ძლიერ მკიერ ნასწავლნი იყვნენ. ანაფორის დიდზე თეთრ ჯვრებ ჩამოკიდებულებს ხომ სულ ვერ ნახავდით მაშინ. ეხლა, მადლობა ღმერთს, ყველგან შეხვდებით ამისთანა ჯვრებიანს. მაგრამ როდეს უფრო ბევრი მლოცველები დადიოდა ეკლესიაში, დღეს, თუ წინეთ? რასაკვირველია, წინეთ. რისი და ვისი ბრალია ეს? ყველაფერი დროის ბრალია! დიან, დროის ბრალია!

* *

ძველ ხელნაწერებში ეკითხულობთ: «კრება იყო, ამ კრებაზე უნდა აერჩიათ ერთი პირი ეპისკოპოსად და სამი — მღვდლად. შემდეგ სხვა და სხვა მოფაქრებისა და მსჯელობისა, დაასახელეს საეპისკოპოსოდ ერთი პირი (სახელი) და სამღვდლოდ — სამი პირი (სახელებია). გამოუცხადეს თუ არა კრების გარდაწყვეტილება აღრჩეულ კაცებს, ისინი შესწუხდენ, ბოლოს გასწიეს და დაიშალენ. დიდის ძებნა შემდეგ ეს პირნი მონახეს და მოსთხოვეს მათ პასუხი, თუ რატომ დაიშალენ ისინი და რატომ უარჰყვეს თანამდებობის მიღება? იმათ გაიმართლეს თავი იმით, რომ იგინი ღირსად არ რაცხვენ თავის თავს იმისთანა დიდი მოვალეობისათვის, რომელზედაც კრება ირჩევს მათ; მათ ეშინიათ ღვთისა, რომელსაც პასუხი უნდა მისცენ თავიანთ სულიერ შეღწე. ამ შიშისა გამო ისინი ვერ თანხმდებიან იქსრონ ეს დიდი მოვალეობა და სხე... ბევრი ჩაგონების შემდეგ ძლიერ და თანხმდენ ეს პირნი, მაგრამ ორი ამ არჩეულთაგანნი სადაც გადიხვენ და ველარ მიავნეს».

დახე, რა ახირებული და უსწავლელი ხალხი ყოფილა ძველ დროში! კაცს თანამდებობაზე ირჩევენ, მას არც თხოვნა სჭირდებოდა, არც მარკა, არც სეკნატრას თხოვნა, არც მისი მამამხატვისა, არც შეწარულება და არც არაფერი სხვა, და კიდევ უარს ამბობდენ! სწორეთ უნდა გითხრათ, ახირებული ხალხი ყოფილა წინეთ! ეპისკოპოსობას და მღვდლობის ხარისხს აძლევდნ კაცებს და იგინი კი უარს ამბობდენ.. მძიმე მოვალეობაა, არ შეგვიძლია ამ მოვალეობის მიღება და ითხოვდენ განთავისუფლებას. დღეს რას ენებდეთ? დღეს, ბატონო, დიდი განათლება შემოვიდა. უარს კი არა, პირიქით თხოვნით აწუხებენ, ათას

კაცს უგზავნიან შუამავლათ სეკლატრებსაც და მის პოპოზიციებსაც, და შეწირულებასედაც მზად არიან, როგორ დაწინაურდნენ სადმე იგინი, სადმე თანამდებობა მიხსენ. ან კი რა ჰქნან, საწყლებმა, ამბობენ ზოგიერთები, ფულები დაუხარჯავსთ სწავლის მიღებისათვის, ცოლშვილს მოჰკიდებინ, ბავშვები გამოსაზრდელი ეყოლებათ, ქალები გასამხილებელი და, თუ კარგი შემოსავლიანი ადგილი არ ექნათ, როგორ იცხოვრონ, როგორ არჩინონ ცოლ-შვილი? ან რა დასაძარახისია, რომ შეწირულებაც გამოიღონ. დახარჯვენ, მაგრამ აღნადგენით ამოიგებენ...

თუ კარგად ჩაეკვირდებით, არც ის არის მინც და მინც დიდი გასაკვირველი, რომ წინეთ უარს ამბობდნენ თანამდებობის მიღებაზე და დღეს არა... სად ძველი დროის მოსამსახურეთა ცხოვრება და ჯამაგირი, და სად ეხლანდელი დროისა! ძველ დროში ეპისკოპოსებს არც კი მოგზმანებოდათ იმისთანა სასახლეები, როგორებსაც დღეს ვხედავთ. ეხლა თუ კარგით და ორი-სამი რწყვილ-რწყვილად შეზღუდული ცნენებით არა, ისე როგორ შეიძლება მათი მოგზაურობა? წინეთ კი ერთი ჯორიც საქმაო იყო და საქართველოში ზოგიერთ ადგილს ეხლაც არის. ჯამაგირებს რაიცა შეეხება, ძველ დროში სად იყო ჯამაგირები! დღიურად გამოდიოდნენ. დღეს კი დროების მოთხოვნილებისამებრ დიდი ჯამაგირებია დაწინაურებული სხვა შემოსავალს გარდა.

ეპისკოპოსებს წინეთ მინც უჯავთეპყრობოდნენ. აიღეთ, მაგალითებ, იოანე ოქროპირი, ეს შესანიშნავი მღვდელ-მთავარი და საკვირველი მკვლავი, რა პატივისცემით ეპყრობოდნენ მას? ნაცვლად იმისა, რომ პატივი ეცათ და დაეჯილდობინათ, დაატუსადეს კადეც. როდესაც დაჭერილი მიჰყავდათ მაშინდელ ციმბირში, აფხაზეთისკენ, მოგზაურობის დროს არ დასვენეს და გზაში გარდაიცვალა. და რისთვის შეგმთხვა ეს მას? მისთვის, რომ სიმართლემ აიძულა მხილება ბოროტ განზრახულებისა. ღვთის შიშისა და სიმართლის სიყვარულობისა გამო მან სიმართლე აღიარა, და ჰუმბარიტება არ დაფარა. არ მოერიდა იმისთანა კაცის მხილებას, რომელსაც შეეძლო მისი დასჯა და დაპატიმრება. დღეს სულ სხვა დროა. ეხლანდელ დროში სულ ცოტა რამე რომ აწყენინონ ვისმეს, მეორედ მოსვლის ნიშნად ჩაითვლება და სულ ეს ცოტა რამე წყენინება შეიქნება სალაპარაკოდ ხალხში, როგორ მოხდა ეს? რო-

გორ გაბედეს და სხ. დიახ, დიდი განსხვავება არის ძველს და ახალს დროში სამსახურსა, ხასიათსა, მიმართულებასა და ზნე-ჩვეულებათა შორის... როდეს სჯობდა ნეტაეი?

* * *

ნეტაეი როდის ელირსება ყველა სამღვდელეობას ერთნაირად საეკლესიო საბუთების წარმოება და ერთნაირი წესები? ჩვენ ვგონებთ, რომ არასოდეს. რატომ, რა მიზეზისა გამო? მიტომ, რომ მუდამ ერთ კაცს არ შეუძლია მდივნობა; ხან ერთია მდივნად და ხან მეორე. ყველას თავისი აზრი, თავისი შეხედულება და თავისი ინტერესი აქვს. ერთს ასე მოსწონს, მეორეს ისე და მესამეს სულ სხვანაირად. მაგალ., ერთ სეკრეტარს უნდა, რომ კლიროვის უწყებაში მღვდელს ეწერებოდეს საბრიყვო ვარდასახად ფულით და სხვა და სხვა შენიშვნები მთავრობისა მისი წინააღმდეგი საქციელისათვის, მისთვის რომ ყოველ შემთხვევაში იცოდეს მთავრობამ, თუ რა შემთხვევია სასულიერო მოსამსახურე პირს მსახურების დროს. ამხადებენ ამისთანა მიწერილობას მთელს ეპარქიის სამღვდელოების სახელმძღვანელოდ. ეს საბუთებიც ასე დგება. დადგა, ესთქვათ, სხვა პირი მდივნად. იმას არა სურს, რომ მის ნაცვლად, ან ნათესავ მღვდელს ეწერებოდეს კლიროვში სხვა და სხვა შენიშვნები და საბრიყვო ვარდასახადები. იგზავნება სრულებით წინააღმდეგი მიწერილობა მთელს სამღვდელოებისადმი, რომ კლიროვის უწყებაში არ ეწერებოდეს არავის იმისთანა შენიშვნები, შტრაფები და დასჯა, რომელთა ჩაწერა ნამსახურებითი სიაში არ არის ნათქვამიო. როდეს იქცეოდნენ კანონიერად? რუ თუ საიდუმლო იყო და არის ის კანონები და ის წესები, რომელნიც არსებობენ კლიროვის უწყების შესახებ? არა, ყველასთვის ცხადი იყო და არის ეს კანონები და წესები, მაგრამ დღეს ყველაფერი დამოკიდებულია სურვილზე.

კარგა ხანია, უმაღლესად დამტკიცებულია წესები, თუ როგორ უნდა ადგენდნენ საეკლესიო საბუთებს; მაგრამ ამ უკანასკნელ დროს ამ საბუთების წარმოების წესებიც შეშალეს და მათი სხვანაირად წარმოება ბრძანეს. ეს სხვანაირი წარმოება საბუთებისა, წინააღმდეგ უმაღლესად დამტკიცებულ კანონებისა, ისე ნაირათ წევწავს საქმეს, რომ ათეოკი წლის შემდეგ მრავალს ენახავთ მეტრიკებში მარტო ახლად დაბადებულ ბავშვთა რიცხვს, მაგრამ მოუწინააღმდეგებ...

ერთ დროს ცირკულიარული მიწერილობით ბლალ-
ჩინებს ვალად უდგენდნენ, რომ საეალო უწყებანი
და ანგარიშები ყოველ წლის ოქტომბრის თთვის 25
რიცხვამდე უთუოდ წარმოედგინათ. როდესაც ზო-
გიერთებმა განაცხადეს უკანონობა და შეუძლებლობა
ამ მოთხოვნების აღსრულებისა, იგინი წინააღმ-
დეგად და სეკრეტრების მტრად ჩარიცხეს. გამოიც-
ვალა ერთი სეკრატარი და დადგა მეორე. ამ მეორემ
იანვრის თთვის პირველ რიცხვებში მოითხოვა ამის-
თანა ცნობების და ანგარიშების წარდგენა და სრუ-
ლიად კანონიერადაც ჩვენ არ გვეჯერა, რომ ამ
სეკრატარისაგან შემოღებული კანონიერი წესწყობი-
ლება საეალო უწყებათა წარდგენის შესახებ შემდეგმა
სეკრატრმა არ შეშალოს და ნოემბრის ან დე-
კემბრის თთვეში არ მოითხოვოს! დიახ, ასე სამწუ-
ხარო მდგომარეობაშია ზოგიერთი ეპარქიის სამლე-
დლოების საქმეები. არ იქმნა, ვერ გამოიგონეს და
ვერ შეძლოდეს ერთნაირი წესწყობილება და ერთ
გვარი კანონები სეკრატრებისათვის, რომ ყველანი
სამუდამოდ ერთგვარათ ხელმძღვანელობდნენ ამ კა-
ნონებით და თავის ნებით არავის არ შეეძლოს ამ
კანონების გაზრა. ნუ თუ ჰგონიათ, რომ ასეთი
კანონები არ არსებობენ? დიდი ხანია, არსებობენ და
დაბეჭდვლილნი არიან, მაგრამ უბედურება ის არის,
რომ ამ კანონებს ყოველის მხრით აქვსთ გვერდის
ასავლედი გზები. იმედი არ უნდა დავკარგოთ, იქნება
ღმერთმა ინებოს და სამლედელოებას მიენიჭოს საეკ-
კლესიო საბუთების ერთგვარათ წარმოება და სხვა
მათ მოქმედების შესახებაც ერთგვარი წესწყობილების
შემოღება.

ხოსად იყოფებოდა 14 წლამდე და ამ დროის
განმავლობაში მათმა მეუფებამ შეიყვარა საქართველო
და საქართველომაც ჯეროვანად შეიყვარა თავისი
მწყემსთ-მთავარი და იგი ღირსე იყო ამ სიყვარუ-
ლისა. საქართველოში მათმა მეუფებამ ცხადათ გამო-
იჩინა თავისი აღმინისტრაციული, მწყემსთ-მთავრული
და კაცობრიული თვისებანი. მათმა მეუფებამ საქარ-
თველოშივე მსახურების დროს მიიღო რუსეთის ეკ-
კლესიის უმაღლესი ხარისხი—მიტროპოლიტობა.
აქაურს გაზეთებში არაფერი არ ყოფილა დაბეჭდილი
მათი მეუფების შოღვაწეობის შესახებ საქართველოს
ექსარხოხად მყოფობის დროს, მართალია, გაზეთის
«კავკასის» პატრეცემელმა რედაქციამ მთხოვა მე
დამეწერა რამე მიტროპოლიტ ისიდორეს, მაგრამ
მე ეს თხოვნა ვერ შევასრულე, რადგან თავისუფალი
დრო არა მქონდა; აქაურს სასულიერო ორგანს
«საქართველოს საექსარხოხოსის სას. მახარებელში»,
№ 18, 1892 წ. ვაღპოვეჭდილი იყო ზოგიერთი
ცნობები მიტროპოლიტ ისიდორეს პეტერბურგის
დრო-გამოშვებით გაზეთებიდან; მაგრამ პეტერბურ-
გის გაზეთებში ზოგიერთი ცნობები შეცდომით იყო
დაბეჭდილი მიტროპოლიტის ისიდორეს შესახებ. ამ
გაზეთებში, სხვათა შორის, ნათქვამია, ვითომ, ექ-
სარხოხს ისიდორეს არა ჰქონდა არც კანცელარია
საექსარხოხოსის საქმეების საწარმოებლად და არც
სასულიერო სამმართველო (იხილვ «Христ. учен.»
1892 წ. ნოემბრის და დეკემბრის თთვეებისა, გვერ.
511). ეს ცნობა მოკლებულია ქეშპარიტებას. პი-
რიქით ისიდორეს და მის წინამოადგილეებსაც კან-
ცელარიები და კანცელიის მოსამახსურე პირნი უფრო
ბევრა ჰყავდა, ვინემ სხვა მლედელ-მთავრებს რუსეთის
შინაგან გუბერნიებში. მის ძალად ყოველად უსამლე-
დელოესობას, ექსარხოხს ისიდორეს ჰქონდა ორი
კანცელარია—ერთი, ვგრედ წოდებული, ექსარხოხის
კანცელარია, რომელსაც განაგებდა მმართველი ორი
თავისი თანაშემწით და სხვა მოსამსახურეებით, ოსე-
თის სასულიერო კამისაის კანცელარია თავისი
მდიენათ და სხვა მოსამსახურეებით; საქართველო-
იმერეთის სინოდის კანტორა თავისი წევრებით და
პროკურორით და ამავე კანტორასთან იყო ერთი
კანცელარია, რომლის ერთი განყოფილება განაგებდა
ქართლ-კახეთის ეპარქიის საქმეებს და მეორე—იმე-
რეთის ეპარქიისას, მასში იყო ორი მდიენი, სტოლის
უფროსები და სხვა მოსამსახურენი. ამის შემდეგ

დაკვიანებული მოკონება მისი ძადალ ეოფ-
ლად უსამდედელოესობის მიტროპოლიტის
ისიდორეს მოღვაწეობის შესახებ, როცა მათი
მეუფება საქართველოს ექსარხოხსად იყო.

ამა წლის 7 ენკენისთვეს შესრულდა ერთი წე-
ლიწადი ნეტარ ხსენებული ძალად ყოველად უსამლე-
დელოესობის მიტროპოლიტის ისიდორეს გარდაცვა-
ლების დღიდგან; მათი მეუფება საქართველოს ექსარ-

ძლიერ გასაკვირია, სთქვას კაცმა, რომ საქართველოს ექსარხოზად მყოფობის დროს მიტროპოლიტს ისი-
ლორეს არა ჰქონდა არც კანცელარია, არც სასულ-
სამმართველო და არც მოსამსახურე პირნი ჰყავდათ.
ვერ გავგვიგია, თუ საიდან შეკრიბა ამ წერილების
ავტორმა ასეთი შემძლარი ცნობები.

მე ვსწავლობდი და ემსახურებდი მის მალალ,
ყოვლად უსამღვდელოეს ექსარხოზ ისიდორესთან;
ეცნობდი მას 1845 წ., სანამ მას გადაიყვანდნენ
კიევის კათედრაზე 1858 წ. და კარგად მახსოვს ზო-
გიერთი მისი სასარგებლო მოღვაწეობა სასარგებლოდ
ეკკლესიისა და სახელმწიფოსათვის; ამიტომ მსურს
ამ შესანიშნავი მწყემს-მთავრის შესახებ ზოგიერთი
ცნობები, რომელიც მე დღეს ხელთა მაქვს, განუ-
ზიარო მათი მეუფების პატივისცემვით.

1844 წელში, დეკემბრის თვეში, თბილისში
შიილეს უქაზი, რომლის ძალით საქართველოს ექსარ-
ხოზი, მთავარ-ეპისკოპოსი ევგენი გადაყვანილ იქმნა
ასტრახანში და მის ადგილზე დანიშნულ იქმნა მო-
გილევის არქიეპისკოპოსი ისიდორე, ორივე ამ ამბავმა
ყველანი გააოცა: ეს პირველი შემთხვევა იყო, რომ
საქართველოს ექსარხოზი ასე მცირე ადგილზე გადა-
ეყვანოს, როგორც მაშინ ამბობდნენ. მისი წინა-
მოადგილენი—მიტროპოლიტი თეოფილაქტე და მთა-
ვარ-ეპისკოპოსი მოსე გარდაიცვალენ საქართველო-
შივე, ხოლო იონა გარდაყვანილ იქმნა მიტროპო-
ლიტის ხარისხით პეტერბურგში. თბილისში ბევრნი
იცნობდნენ მის მალალ ყოვლად უსამღვდელოესობას
ისიდორეს, რომელსაც უშაღლესი სწავლა ჰქონდა
დამთავრებულ პეტერბურგში და მსახურებდა რამ-
დენიმე წელიწადი ბრძენ და გამოცდილ მწყემსთ-
მთავრების ხელმძღვანელობის ქვეშე, განსაკუთრებით
მოსკოვის შესანიშნავი მიტროპოლიტის ფილარეტის
გამგებობის ქვეშე. მათ მეუფებას იცნობდა აგრეთვე
მთავარ-ეპისკოპოსი ევგენი. ამიტომ თბილისში მათი
მეუფების მოსვლამდე გავრცელდა ხმა, რომ იგი
ძლიერ განათლებული და ფრცხი მწყემსთ-მთავარიო.
მთავარ-ეპისკოპოსი ევგენი მათი მეუფების ისიდორეს
მოსვლამდე გავიდა თბილისიდან და აღარ მოუტლია
ისიდორეს მოსვლისათვის, ეტუობოდა, რომ ევგენი
ძლიერ შეწუხებული იყო თავისი გადაყვანის გამო—
მათი მეუფებაც და სხვანიც ფიქრობდნენ, რომ ევ-
გენი აღზად დასაჯეს, რომ ასე მცირე ადგილზე
გადაიყვანესო.

ახალი ექსარხოზი საქართველოსი ისიდორე
მოვიდა თბილისში 17 იანვარს 1845 წ., ნაშუად-
ღვეს სამ სათზე და პირდაპირ სიონის ტაძარში
შებრძანდა. აქ შეკრებილნი იყვნენ, სხვათა შორის,
სემინარიის მოწაფენიც. სიონში შებრძანების დროს
შესხმით სიტყვა უთხრა მათ მეუფებას სემინარიის
რექტორმა არქიმანდრიტმა ფლავიანმა. ჩვეულებრივი
პარაკლისის შესრულების შემდეგ მათი მეუფება ემთ-
ხება ადგილობრივ ხატებს და გადასცა ტაძარში დამს-
წრეთ მწყემსთ-მთავრული ლოცვა-კურთხევა მოციქუ-
ლების სიტყვებით: «მადლი უფლისა ჩვენისა იესო
ქრისტესა იყოს თქვენ ზედა!» მახლობელ კვირა
დღეს ექსარხოზმა ისიდორემ სწირა სიონის ტაძარში;
ხალხი მრავალი დაესწრო წირვაზე, აქ იყვნენ აგრე-
თვე სემინარიის მოწაფენიც. მათი მეუფება სწირავდა
ნელა, მოწაწებით და დიდებულად. მაგრამ ხალხი უფ-
რო მათ მეუფებას და მის მღვდელ-მოქმედებას შეკ-
ქერდა, ვინემ ლოცვილობდა. წირვის შესრულების
შემდეგ მათმა მეუფებამ სთქვა სიტყვა. ამ სიტყვაში,
სხვათა შორის, აი რა სთქვა მათმა მეუფებამ: «ქრის-
ტეს სარწმუნოება დანერგილა აქ მოციქულთ-სწორის
ნინასაგან შემოთხე საუკუნეში. აქ მოღვაწეობდნენ
ღირსნი მამანი დავითი და სხვანი. ამა ტაძარი წმიდა
დავითისა, როგორც ცოცხალი და დაუძინებელი
მქალაგებელი ქრისტანული კეთილ-ცხოვრებისა: და-
იცვეთ, შეიყვარეთ მაცხოვარებითი სარწმუნოება,
როგორც იცავდნენ მას თქვენნი წინაპრანი». ამ
სიტყვას მათი მეუფება ამბობდა ზებირად, ურვეულოდ,
თუმცა რვეული კი ხელში ეკავა. ქალაგებდა გარკვე-
ულად და ხმაშაღლად. თავისი პირველი ღვთის-მსა-
ხურებით და ქალაგებით მათმა მეუფებამ ყველაზე
შვენიერი შთაბეჭდილება მოახდინა.

მოახლოვდა ღირსშესანიშნავი ოთხი რიცხი თე-
ბერელისა—დღე ღირსისა ისიდორე პელუსიოტისა და
მალალ ყოვლად უსამღვდელოესობის საქართველოს
ექსარხოზის ისიდორეს ანგელოზის დღეობა. სემინა-
რიაში შეუდგნენ მისალოცი სიტყვების მზადებას,
როგორც ეს შემოღებული იყო. ექსარხოზ ევგენის
ძლიერ უყვარდა ამგვარი სიტყვები. სიტყვებს სწერდ-
ნენ სემინარიის ყველა მასწავლებლები რუსულს,
ქართულს, ბერძნულს, ლათინურს, ოსურს და თათ-
რულს ენებზე და აძლევდნენ საუკეთესო მოწაფეებს
მოსამზადებლად, რომ შემდეგ ექსარხოზისა წინაშე
წარმოეთქვათ. ევგენი თითოეულ მოწაფეს მიპართა-

ვღა ხოლომე შემდეგი სიტყვებით: «აბა—შენ, რას მეტყვი მე?—სიტყვი». მოწაფე დაიწყებდა და ექსარხოსი ისმენდა ყველა სიტყვებს. საუკეთესო ქება ყოველთვის იმ მოწაფეებს ხელებოდათ, რომელნიც ეუბნებოდნენ მათ მეუფებას სიტყვებს მის გაუგებარს ენაზე. ამ სახით ვაჰოცხადენ ისილორესაც მისი ანგელოზის ღღეს სემინარიის მასწავლებელნი და აღმორჩეულნი მოწაფენი. მაგრამ ისილორემ უარაჰყო ეს სიტყვები და ამით საბოლოოდ მოახლო ეს ძველი ჩვეულება. შემდეგ მათი მეუფება მიუბრუნდა სემინარიის რექტორს და მასწავლებლებს, და უჩვენა რა მოწაფეებზე, ბრძანა: «დაე, მათ თავისი საქმე აკეთონ. ეს უფრო საუფრობესა ჩემთვის». ხოლო მოწაფეებს უბრძანა: «გმადლობთ თქვენ, რადგან ღვაკისხურებით თქვენი უფროსების ყურადღება და ჩემთვის გიზრუნათ,—და თითოეულს მოწაფეს უბოძა წიგნი. მათი მეუფების ამ სიტყვებში ცხადათ გამოიხატა, თუ რა შეხედულების იყო მათი მეუფება სემინარიის შესახებ და უჩვენა, რომ მოწაფენი ბეჯითად უნდა მეცადინობდნენ და კარგა სწავლობდნენო. ამ დღიდან მათმა მეუფებამ ჯეროვანი ყურადღება მიექცია სემინარიის და სასულიერო ოთხ-კლასიანი სასწავლებლების კეთალ განწყობილებას.

(შემდეგი იქნება)

წარილი რედაქციის მიმართ.

მ. რედაქტორო!

თქვენის პატივცემული გაზეთის „მწვენი“ -ს მე-20 №-ში დაბეჭდილი იყო წერილი ახალსენაკიდან ბბ. ჭარაიას და მიქაძის მიერ გახსნილი «სამაგალითო» სამრევლო სკოლის შესახებ. ხსენებულს წერილს მე სრულიად თანაგრძობ, რადგან იმ წერილში ნამდვილი ტემპარიტება აღნიშნული. ვასუხად ზემოხსენებულის წერილისა ბბ. ჭარაია და მიქაძემ დაბეჭდეს წერილი თქვენსავე გაზეთის მე-22 №-ში. ეს მათი ვასუხი სრულიად მოკლებულია სიმართლეს. ე. ი., თვადსაჩინო საბუთად თავანთის სიმართლისა საზოგადოების წინაშე ბბ. ჭ. და მ. მოჰყავთ ის გარემოება, ვითომ მათ მიერ გახსნილი «სამაგალითო» სკოლის საქმეში და

სკოლის წეს-წყობილებაში მონაწილეობა რამე აქვანდეს ეპარქიალურ მთავრობასაც და სამეგრელოს ეპარქიალურ სამოსწავლო საბჭოსაც. «სკოლა ექვემდებარება საეპარქიო სამრევლო სკოლების საბჭოს» — ამბობენ იგინი. მე, როგორც წევრი — საქმის მწარმოებელი საეპარქიო სამრევლო სკოლების სამოსწავლო საბჭოსი ვაცხადებ ს ბჭოს მხრით, რომ ბბ. ჭარაიას და მიქაძის მიერ გახსნილი სამაგალითო(?) სკოლა სრულიად არ ექვემდებარება ხსენებულს საბჭოს და არც არავითარი განკარგულება მოუბღენია საბჭოს შესახებ ამ სკოლის დაარსებისა და მსვლელობისა. «სწავლის ფულა სკოლაში არის დაწესებული საბჭოს მიერ თითო ბავშვისგან შეძლებისდაგვარად, მაგრამ არა უმეტეს 30 მანეთისა წელიწადში» — ამბობენ ბბ. ჭ. და მ. — ძე. ხსენებულს საბჭოს არავითარი გარდასახადი არ დაუწესებია. ჯერ სკოლა რომ არ ექვემდებარება საბჭოს, გარდასახადს საიდან დააწესებდა?! კვითხელობთ კვალად იმავე წერილში: «საბჭოს წინადადებით ეს (გადასახადი) გამოცვალეთ და გარდასახადი დავაწესეთ შეძლებისდაგვარად» (?). საბჭოს არც არაფერი დაუწესებია, არც გამოუცვლია — რა და არც არავითარი წინადადება მიუცია მათთვის. შემდეგ ბბ. ჭ. და მ. — ძე ამბობენ: «ბ. სტატიის ავტორს ეკითხნა, თუ ჩვენ არ დაგვიჯერებდა, საბჭოს თავმჯდომარისთვის, ან საქმის მწარმოებელ წევრისთვის და ნამდვილს გაიგებდა». დიან, მართალს ბრძანებენ. რომ იმ წერილის ავტორს ეკითხნა, გაიგებდა, რომ ბბ. ჭ. და მ. მიერ გახსნილ «სამაგალითო» სკოლის დაარსებაში საბჭოს არავითარი მონაწილეობა არ მიუღია, არც მის გამგეობაში ირიცხება ეს სკოლა და არც საბუთი აქვს საბჭოს, რომ ხსენებული სკოლა მიიღოს თავის გამგეობაში. კორრესპონდენტი იმასაც შეიტყობდა, რომ ბბ. ჭარაია და მიქაძე არაჰც თუ მოსწავლეებს ახდევინებენ 30 მანეთს, არამედ სამრევლო სკოლების მასწავლებლებსაც, რომელნიც იმ სკოლაში ვარჯიშობენ და ემზადებიან და რომელთათვის, როგორც თვითონ განაცხადებენ, ეს სკოლაა გახსნილი, ახდევინებენ თვითოეულს მასწავლებელს 50 მ. არა სჯობდა, რომ ისევ წინანდებურად სასულიერო

სასწავლ. მოსამზადებელ კლასებში ევანჯილნიათ სოფლის მასწავლებლებს, რომელნიც თავისუფალნი იქნებოდნენ 50 მ. გარდასახადისაგან? ჩემის აზრით უფრო კანონიერი და სასარგებლო იქნებოდა უვედასათვის, რომ თვით საბჭომ განხილავს თავის საშუალებით მოსამზადებელი გურსები საეკლესიო სკოლების მასწავლებლებთან მოსამზადებლად. ჯერჯერობით საკმაოდ მიმართა ამ საკანონოდ ზემო ნათქვამიც.

წერო—საქმისმწარმოებელი გურია-სამეგრელოს ეპარქიალური სამოსწავლო საბჭოსი ს. ძიმისტარიშვილი.

ალექსანდრე უაზბეგის გასვენება.

დეკემბრის 19-ს, ათს საათზე მრავალი მატყვის მტყეპლნი ალექსანდრე უაზბეგის ნიჭისა მიაწოდენ მისი-
 ალოკის საჯადმყოფოში მტკვრის პირად, სადაც კსკგნა გვამი მიტვალბულისა. ეტლის ტახტრეკანი სასეე იყო მოძღვნილი გვირგვინებითა. ისინი იყვნენ მრავალ ქალა-
 კებიდან გამოგზავნილნი და განსაკუთრებით დასავლეთ-
 საქართველს გუთსკებიდან. მაგრამ უველაზე უფრო სასაიმეოვნო ქართველებისათვის ის იყო, რომ მიტვალბულს დიდი თანგძმობა გამოუტყდა სომხის ასალ
 გაზდობამ ტფილისიდან, განჯიდან და ქავკაიდან. თვით გასვენებაზე დასწრენ წარმომადგენელნი თავდაზნაუ-
 რობასა, ტფილისისა ქალაქის გამგეობისა, სომხის საქველმოქმედო საზოგადოებისა, ლიტურატურისა, სხვა-
 და.სხვა დრო გამოშვებით გამოცემათა. არ დაჩნა შე-
 უნიშნავად ხის ჯვარი, მწკანე სურათი შეფოთლილი, მიძღვნილი «გვალის» და «ჯევილის» რედაქციებისაგან შემდეგი ზედწარწერათ: «ჯვარის მტვირთველთა ერის-
 თვის მიადე ჯვარი ხე-ქმნილი».

საგძმობელი იყო ის გარემოება, რომ კუბო ხშირად მოჭკონდათ თავზე შედგმულა ქალებისა და კუბების ნორჩ ასალგაზდობას. განსვენებულის გვამს თანდათან ემატებოდენ გზაზე გამყოფნი. სასაიმეოვნო მოსასმენი იყო «წმინდა ღმერთთა»-ს გალობა სათა-
 გადაზნაურთა მოწათყების ხორხის; ნამდვილ ძველებურს ქართლ-კახეთის კილოზე გალობდა ჩინებული ხორხ-
 ძგალობულთა წმ. მარანეს ეკვლესიისა. ამასე ნაგვებად

აღარც იშერლები გალობდენ მქსიმე შარძის ლიტო-
 რობით. გვამი მოასვენეს ქავკეთის ეკვლესიაში, სადაც მწირველი იყო უოკლად საძღვდელო ეპისკოპოსი ბეს-
 რინი. ნაწირვეს წესი აუგეს და გაასვენეს კერასკენ ჯვარძლის. გოლოკინის პრესბიტრე ხალხი ერთი-ორად მიემატა. თუმცა ცუდი დეე იყო და ქუბებში დიდი ტალახი იდგა, მაგრამ ხალხი მანტ თათქმის არ ეტყოდა განიერს გოლოკინის პრესბიტრე და სიკამათ ერთის კერისს სიმოკრეზე მოდიოდა; კერაზე რომ გავიდენ, ცხუდარი ჯვართან დასვენეს და აქ წარმოსთქვას სიტუგა ბაგი წერეთელმა, გ. წერეთელმა, გრ. აბაშიძემ, ელ. ტიციანიძის ასულმა, გ. თავართქილაძემ და კ. გუნიამ; სოლო თ. ნ. კრისტაჟა და ივანაშვილმა შეამკვეს მი-
 ტვალბული გძმობიერად დაწერილი ლექსებითა. სათხა საათი იქნებოდა ნაწუდლისა, რომ კუბო შიარფსა მიტვალბულიანად წაიდეს მტკეთის გზით თავის მამულ-
 დედულში. მას გაჭვეენ მისი ბიძაშვილები და რამდე-
 ნიმე მახლობლნი და მეტობარნი. რაგორც თბილისში მოვიდა ამბავი, მთელი მოსკენი, მრავალნი მითულნი და უზარდლოლნი უპირებენ თფრმე მღვთში დასვენდნს.

ს ი ტ მ მ ა,

თქმული ყვირილის ქართველ საზოგადოების მი-
 ლობილობით გ. წერეთლის მიერ.

შორაზნის დედა ქალაქმა დამავალა შევაგო ეგ შენი უველავი თავი მწვანილოვანი გვირგვინითა. რდესმე დი-
 დებული შორაზანი ის ძველი საზაზანი, რომელიც უო-
 კელ წლიურად ხარკად იღებდა მარტო საქვეურთა რომის ქალაქიდან რცი-ათის მხეთსა, დღეს მის ნანგრევთა
 თეროელში შენ გიმოვინა ნაშერწალი, რომელსაც აღუნ-
 თის ანგვეთის შვილების გულში სასკების ლამარნი. მშვიდობით, მამო, შენ ასლა მიეგზავრებო საქართვე-
 ლოს ძველთა გმირთა წიადში. შენ იქ მოგვტეგებინ
 სვეის ბერი გოზა, ელგუჯა, ელისო, ბერდა, გელა, რნისე და სხ. ამოუდექი იმთ გვერდით, წარმძღვანეთ
 წინ სვეის ბერი გოზა თავის სპარს-ანგლოზის დრო-
 შითა, მიდით წმიდა ანგვეთის მთავრებთან დაკით და კოსტანტინესთან და მოახსენეთ, რომ თქვენი არგვე-
 თის ერის შთამოება ის აღარ არის, თქვენ დროს რომ უოფილა-თქო; იმან იტვალა თქო, სულთ დამდაბლა,
 დაწერილმანდა და საზოგადო ქვეყნის საკეთილდღეო გძმობის მაგიერათ უველანი საგუთარ სარკებლობის ძიებისათვის იბრძვიან თქო. მშვიდობით, მამო. შენა

გზა ახლა სტეფან წმინდის ტაძრისკენ მიდის. შენ თითქმის იგრძენი, რომ ჩვენ შორის აღარ გუდგომება და აღიარებო ადგილ-სამოთხეულად სტეფან წმინდის ტაძრის მიწი, სადაც შენ დაგიხვდება შენი გამტარებ მთიული ვაჟებობა და მისი თავდადებულობა საკრთ სსქმისათვის, სადაც უფრო წმინდად, უფრო ნიჭნად და უფრო გულმანტივად გამოიფურება უკველივე. ამიერიდან შენი სულის დაბინძურებს სტეფან წმინდის ტაძრში, საიდანაც შენ თვალ-უფრს ადევნებ ჩვენი მდგომარეობას და გაიხარებ, როცა ჩვენ შენ წმინდა გზას დაგადებოთ და შეწყუბდები, აღმოთადები, თუ შევინიშნე ისევე ჩვენი ბუნი ანეკ დაჩეა, მაგრამ ანა, ძმაო, ჩვენ ვეცდებით, რომ ამიერიდან მხარეულება უფრო ბევრი მოგვით თან დათან წარმატების გზაზე საარეულითა შევერის სსკეთილ-დღეოთ. აწ მოგმანთავს ანეკეთის შეილება დტონიკის შეკვედრა წმინდა მთავრებს დაკით და გოსტანტინეს, რომ მოუგდინონ რამე მომასწავებელი ნიში მათდა სასამაღლებლად; სთხვე მათ, რომ ანეკეთის ერის შთამოგებს წმინდა-წმინდათად მანხეგინონ წყაღწიოქლას გუდებში დაჩნენილი მათი კვალი მომავალ საქართველს ერის დადებისათვის. მშვიდობით, ძმაო. აწ ნუდასა შეგაშფოთებს რა, რადგან უკველი ქართველს გულში ანის გაუქრობელი ლამზარი წმინდა გრძნობისა, შენ მიერ დასთებული.

ს ი ტ უ მ ა,

სომხის ახალგაზღვრების წარმომადგენლისაგან გამოგზავნილი «კვალის» რედაქციაში.

ძმაო ქართველებო!

ქართველის ერისათვის თავდადებულს მძღვარს უზბეგის მნიშვნელობა მრავალ გარკვეთ ესმით ამ სომხებს, რომელნიც იტნობენ ამ ნიჭიერი მწერლის გულს. სომხურს ენაზე ნათარგმნი ანონ «ქეღუჭა», «ქელისო» და «ბერდია». ქართველთან ერთად სომხებიც გლოვობენ ამ უზბეგს, რომელმაც მთელი სატარტხლე უმისხვეკმლა თავის სამშობლოს, სულში ღამზნით ანათებდა ამ გზას, რომელსაც თავისი ერის მიჰყავდა კეთილშობილურს გრძნობისკენ. უზბეგის მძღვარეობა დიდაა. დიდაა მითი, რომ ერის ენით ღამზნობდა, რომელშიაღ თათონ აღზრდალიყო; ის იტნობდა თავის ერის სულს, წადილებს, სსტეიარს და, აი, ამის ხსტავდა თავის თხზულებაში.

ერის გულმანტივის პოქნა და აღძურა, — უგველას არ უსტრსდება; ეტ მხოლოდ უზბეგისათვის სსქმეა რომელნიც ღრმად იტნობენ ერის გულმანტივისს. განსკენებული უზბეგი, აი, მაკითი გაუს ჩვენ უკველად რაფფეს. ეტ რომი მწერალი ერთსა და იმავე ასმარგესზე მუშაობდენ. ისინი ნიჭით და სელაფრებით სძკრენ რომი მუშაობების ხალხის ერთგვარს გრძნობებს და ჩვენ გვაახლოებენ ერთმანეთს.

მშობო ქართველებო! დიდაა ჩვენი და თქვენი ურთიერთობის გრძნობა; ჩვენ ვცხადებთ ერთსა და იმავე ტარს ქვეშ, ვუნთსაკეთ ერთსა და იმავე ტარს, კარა კარში მუშაობლები ვართ, ერთი მძღვრის შეილება ვართ, ვარემოებრ ერთგვარი ტარებს, ერთი და იგივეა ჩვენი გულის წადილი. — მაგრამ, გასატარია, რომ ჩვენ და თქვენ ერთმანეთს არ ვიტნობთ. ჩვენი და თქვენი ტნობა შემთხვევითია, როგორც მაკითად დღეს. მხოლოდ უზბეგისა და რაფფის მუშაგების ტარების სიკვედილით ვუახლოვდებით ხოლმე ერთმანეთს. ჩვენი და თქვენი ურთიერთობა ერთმანეთის მამა-მამას შესწავლით და გრძნობით უნდა იყოს და ანა შემთხვევით. ჩვენ უნდა შევისწავლოთ ერთმანეთის ლიტერატურა, რომ შეიტიყოთ ერთმანეთის გულის დაჩდები.

მოიგონეთ, რომ ამ ხუთი-ექვსი წლის წინათ თქვენსა და თქვენ მუშაობელს სომხებს შორის დაჩერგული იყო სასმინელი სიმუღელი. მაგრამ დღეს გი ვნდილობთ გაკეთოთ ეს სიმუღელი და შეკობნულად ხელი-ხელს მივრეთ. რა ანის ამ უგანსკენელ გარემობის მიხეზი, თუ ანა სხვა და სხვა რაფფების, აწწრუნების, წკრეთლებისა და უზბეგების შევნიეკა გულის წადილი და ასალი მიმანთულება.

ჩვენ, პატივცემულნი მუშაობელნი, რომელნიც მოგსულვართ ჩვენი უგანსკენელი ვადის აღსასწრულელად; რომ ეს წმინდა ტარში მივაბართ დღემიწას, უნდა ყოველთვის მოვიგონოთ ის სული, რომელიც მასში იდგა, არ დავივიწყოთ, ვავიკვიშიროთ მასი მამის მველელი, «ქეღუჭა», «ქელისო», «ხევის ბერი გონა»... და მამინ ჩვენ უზბეგი მკველარი არ გვეყოლება; ის იწნება ჩვენს გულში ტნობალი, რომელიც ვეკბურტი, სხენსეკა ამბობს: «კაცთა გულში მტხროვრები ადამიანი მკველარი არ ანის»-ო.

ახლა გი, ძმაო აღექსნადრევე, ისმინე შენი მუშობლის ერის ნიტნობა ხმა, რომ შენ სულთ ჩვენს გულში ტნობრებ. დაგარწმუნებ, რომ სომხები და ქართველი ახალგაზღვრები განახორციელებს შენსა და რაფფის იდეებსა და ხელი-ხელს გადასვეული წინ წავლენ. მშვიდობით ძმაო, ბუთლემის გარსკვლავე წინ მიგადღეოს.

«კვალი».

გ ე ლ ა თ ი.

გულში აღმეგზნო ნაპერწყალი სიყვარულისა,
როდესაც ვიგოდენ დრო წარსული სიხარულისა,
ჩად მიწნა მოწმე, ან მნახველი თვისი თვალითა,
ანუ აღწერა უმეტნაკლოდ ბრძენთა კალმითა.

მე თვით განვიცდი, თვითვე ვხედავ წარსულ ღი-
დებსა,
დიდებულ ერის ნაშთს, აღუგეღს უკედავ ქმნილებას.
აჰა ლამაზარი გაუმქრალი, ბრწყინვალედ მნათი,
წარსულ დროთ კვალი, უტყუარი წმიდა გელათი.

ის თანემოჰწონედ გადმოსცქერის მისს საქართველოს;
თითქოს აპირებს მისი მტერი გათელ-გაქელოს.
აქ იღვეს თითქოს მიფე დავით ჯართა წყობითა,
გასალაშქრებლად სელჯუკებზე გულის წყრომითა.

უზარაზარნი, საოცარნი ფიქალი ქეები,
თვალ უწვდენგლნი გუმბათი და ტაძრის კედლები,
გვიღალადებენ, რომ ქართველნი მძლავრი ყოფილან,
ხანემ სამეფო ნაკუწ-ნაკუწ არ დაყოფილა.

ჰი ტაძარი! შენი მადლი მოჰფინე ქართველს...
რომ შენში ცრემლით, მუხლ-მოყრილნი გწირავდნენ
სანთელს.

შენ ხარ მოწამე და თვით უწყი ჩენი წარსული,
რომ ჩენი მხარე ქართველთ სისხლით არის მორ-
წყული....

ქართველს უყვარდა თვისი ენა და ქრისტეს სჯული,
მუდამ სისხლთ თბევით შეიჩინა თვისი მამული.
მისთვის მტრისაცა უდენია სისხლის ღვარები,
ამას მოწმობენ დარუბანდის რკინის კარები....

მეფე დავითმა უძღვნა ქართველთ ესე ტაძარი,
რომ უნათებდეს გაუქრობლად წმიდა ლამაზარი.
ხოლო სხვანდ ღვთის ღვდისა ჰყო შექობილი,
მას შეავედრა საქართველო, მის წილხდომილი.

ბოლოს ეს ლოცვა აღავლინა მეფემ ცათამდე:
ბედნიერ იყოს საქართველო უკუნისამდე.

რ. საჯახხელი.

გ ა ნ ვ ე დ ს ა ტ ა ნ ა !

(უბღუნე მღვდელს მიხ. გავაშ.).

ილოცე დემერთი, გახსოვდეს მარად
მცნება უფლისა—ძმობა, გატანა,
და თან იშრომე ბეჯითად, წყნარად,
რომ არ შეუმვა გულში სატანა!

იუზ ვერთგული შენი მოძმისა,
ემსხვერპლე და თუმც არ გაგიტანოს,
შური არ ავო! ისმინე ხმისა,
ვინც პირველად სთქვა «განვედ სატანა»!

ნუ აგებ ბოროტს, ჰქმენ შენ კეთილი,
იუზ უცვლელად, მხნედ ყოველგანა
და არ შეუდრკე მტერს მოსისხლესა,
მრისხანედ არქვი: განვედ სატანა!

დაწერე ხაღხში კავშირი ძმური,
რომ ძმისა ჰქონდეს ძმისა გატანა,
განსდევნე მათგან მტრობა და შერი
და არ მიუშვა მათთან სატანა!

თ. ნ.

ჩ ე ლ ა ქ ც ი ი ს ა გ ა ნ .

ამ წელში «მწყემსი»-ს რედაქციას ჩვეულებ-
რივად ჰქონდა დასაბეჭდად გამზადებული კა-
ლენდარი სამღვდელო და საერო წოდებათათ-
ვის. ამ კალენდარში უნდა მოქცეულიყო ყველა
ტიპები მთელი დედა მიწის ზურგზე მცხოვრებ
ხალხთა მათი ცხოვრების, სარწმუნოების და
ზნე-ჩვეულების მოკლე აღწერით. მაგრამ, სამ-
წყურათ, საჭირო სურათები თავის დროზე
ვერ მიიღო რედაქციამ, რაისა გამო ამ წელში
«მწყემსი»-ს რედაქციის კალენდარი არ გამოვა.
მაგრამ ვაკვს რა სახეში, თუ რამდენათ საჭი-
როა სამღვდელოებისათვის ზოგიერთი კალენ-
დარული ცნობები, ჩვენ ჩენი გამოცემის ყო-
ველს ნომერში დავბეჭდავთ ხოლმე ასეთ საჭი-
რო ცნობებს, რომლითაც ყველა სამღვდელო
პირი დაკმაყოფილდება.

ახალი ამბები და შენიშვნები.

ჩვენ შევიტყუეთ, რომ გურია-სამეგრელოს ეპისკოპოსს, ყოვლად სამღვდლო გრიგორას განუზრახავს მისდამი რწმუნებულ ეპარქიებში საბლალოჩინო მაზრების რიგიანად დანაწილება. სწორედ სასიამოვნოა ეს ამბავი. დღეს ზოგიერთ საბლალოჩინო მაზრებში ირიცხება 30—40 შტატამდე, რომელთა ჯგროვანად მოვლა ყოვლად შეუძლებელია ერთი ბლალოჩინისათვის. ქართლ-კახეთში თითო საბლალოჩინო მაზრაში ირიცხება 15 შტატამდე. ჩვენის აზრით, ამ სახითვე უნდა დანაწილდეს საბლალოჩინო მაზრები გურია-სამეგრელოს ეპარქიაშიაც. საბლალოჩინო პირების მოპოვებაც დღეს ძნელი არ არის, რადგან ხუხუნების, მკალობლიშვილების და მათ წსვავს მცირე ნასწავლ პირთა მაგიერ სემინარი-აში კურს დამთავრებულნი პირნი ბლომად მოიპოვეზიან ყველგან.

* * *

როგორც გავიგეთ, საქართველოს მონასტრების გამორჩენილს «მზრუნველს და მფარველს» სა—ნინს უკვე გამოუცვლია თავის მოღვაწეობის პროგრამა და ხელი მიუყვია მკითხაობისათვის! თავზე დაუხურავს ფესკა, დაიარება თურმე მოსკოვში სხვა და სხვა ოჯახებში და ყველას არწმუნებს, რომ იგი პერსიელი მალიკია, რომელსაც თან აქვს მრავალი ჯადო და მთვარის ნატეხი ქეები. ერთი ქალისათვის ამ გამორჩენილს მალიკს კაი ფასად მიუყვინია პატარა ქვა, ვითომ და მთვარის ნატეხი, და მასთან დაურწმუნებია მყიდველი, რომ ამ ქვის წყალობით რომელ კაცსაც მოასურვებს იგი საქმროთ, მას ვერ წაუფა. რამოდენიმე ხნის შემდეგ ამ ქვის მყიდველი ქალი დარწმუნებულა, რომ მისგან სახეში ამოდებულ საქმროს სხვა ქალი შეურთავს. გაჯავრებული ქალი მივარდნია ამ გამორჩენილს მალიკს ერთ ოჯახში და ჯგროვანად შეუმკვია იგი, მაგრამ ჯადოების გამყიდველი ხმა ამოუღებლათ გაპარულა ამ ოჯახიდან

და ცხლა იგი სხვაგან ცდილობს თანამე—თავისი ჯადოების გასაღებას. ეს ვერაფერი ხელობა გამოურჩევია ჩვენს მალიკოსს, მაგრამ რაც უნდა იყოს, ისევე ეს სჯობია მონასტრებიდან საეკლესიო ძვირფასი ნივთების და ხელნაწერების მოპარვას და უსახელო დაბეზღებითი წერილების აქეთ-იქით გზავნას!..

რედაქციის პასუხი.

შპა კ. ლგოი—გს. ვებდებოთ და ლგოს შეწვევით იქნება გამოვსცეთ. კარაბადინები გამოგვგზავნეთ ფოსტით. ტიპიკონის წიგნები მე არა მაქვს. ვეზუვი გამოვცემელს და გამოგვგზავნის ჩემ წიგნთან ერთად.

ღვგ. ს. ან—ქეს. ყველა მათ, რომელთაც დღემდის არა აქვთ მიღებული «მწვემსიი»-ს პრემია ამა წლისა, ამა წლის დამლევამდის გავგზავნებთ. თქვენი პრემია, კარგა ხანია, გამოგვგზავნეთ, მოკითხეთ ბ. ლეჩხუმის მაზრის უფროს ალშიახასთან.

მიიღება ხელის-მოწერა 1894 წლისათვის ორ კვირულ გამოცემათა მართულს

„მწვემსი“ - ზმ

ღ

რუსულ «П А С Т Ы Р Ь»-ზედ

მიზანი და დანიშნულება ვაზეთისა: 1) შეატყობინოს სამღვდლო და საერო წოდებას ყველა განკარგულება და მოქმედება უმაღლესთა სასულიერო და საერო მართებლობათა, კონსისტორიათა და მღვდელ-მთავართა; 2) გაავრცელოს ქართველ სასულიერო წოდებაში და ხალხში სალიტერატურო სწავლა და ცოდნა საეკლესიო და საზოგადოებრივი ცხოვრების კითხვათა შესახებ; 3) გაავრცელოს საქართველოს სამღვდლო და საერო წოდებაში სწავლა და მეცნიერება ქრისტიანობრივი კეთილ ზნეობისა და სარწმუნოებისა და 4) აუხსნას და განუმარტოს სამღვდლო და საეკლესიო მოსამსახურე პირთა ზოგიერთი საქმეო კითხვები, რომელთა ცოდნა მიუკლებელ საქმროებას შეადგენს მათთვის მტკიცედ მათს მოვალეობის აღსრულებისათვის.

მისანი და დანიშნულდება რუსული გამოცემისა შემოხსენებულის პროგრამის აღსრულების გარდა არის— 1) შეატყობინოს რუსეთის სასულიერო და საერო წოდებას შინაარსი შესანიშნავ და საინტერესო «მწყემს»-ში დაბეჭდილ სტატიებისა; 2) ვააცნოს რუსეთის სასულიერო და საერო წოდებას საქართველო, ეს და შორებული კუთხე რუსეთის იმპერიისა და საქართველოს სასულიერო და საერო წოდება ქართული გამოცემის საშუალებით ვააცნოს რუსეთის სასულიერო მწერლობას ღ ზ ლ ხ ის ცხოვრებას.

ფასი ქურნალისა:

12 თვით «მწყემსი» 5 მ.	6 თვით «მწყემსი» 3 მ.
— ,, ორივე გამოცემა 2 მ.	— ,, ორივე გამოცემა 4 მ.
— ,, რუსული ,, 3 მ.	— ,, რუსული ,, 2 მ.

ხოფლის მასწავლებელთ «მწყემსი» დაეთმობათ მთელის წლით სამ მ ა ნ ე თ ა ჯ .

რედაქციას აქვს კანტორები: ქუთაისში ხანანაშვილების სახლებში და ფეიადლაში რედაქტორის საკუთარს სახლებში.

მაზეთზე ხელის-მოწერა შეიძლება როგორც ფეიადლაში, აგრეთვე ქუთაისშიაც.

ბარემ მცხოვრებთა ქურნალის დაბარება შეუძლიათ ამ აღრესით: Въ Квирилы, въ редакцію газеты и журнала „МЦКЕМСИ“ и «ПАСТЫРЬ».

1894 წლის «მშჰმსი»-ს

ხელის მომწერლებს საჩუქრათ დაურთვდებათ მოზარდული მხატვრობა

თავარ მეფისა.

მხატვრობა წარმოადგენს იმ ღროს, როდესაც შოთა რუსთველი მიართვეს თამაძს თავის უკედვე პოემას «ვეფხისტყაოსანს». ამ მხატვრობაზე იქნება დახატული თვათ შოთა რუსთველი და თამაძის მხლებლებიც იმ ღროს ტანთ-საცმელში.

1894 წლის იანვრიდან

გამოვა ყოველ თთვიური ქართული ქურნალი

„მოდამბე“

შემდეგის პროგრამით:

I სატყვა კაშმუდი მწერლობა ორავიწლი და წათარგმნი რუსულიდან და უცხო ენებდან: რომანები, მოთხრობები, ამბები, ლექსები, პოემები, დრამატული თხზულებანი და სახალხო სიტყვიერების ნაწარმოები.

II ისტორია, გეოგრაფია, არქეოლოგია, ბიოგრაფია შესანიშნავი კაცებისა, საერო მეურნეობა, მართლ-მადჯულება, შესანიშნავი სამსჯავრო პროცესები

III სასოფლო მეურნეობა: სასოფლო მეურნეობისა და მრეწველობის შესახებ სტატიები და კორესპონდენციები.

IV კრიტიკა და ბიბლიოგრაფია ქართულისა, რუსულისა და უცხოეთის სალიტერატურო და სამეცნიერო თხზულებათა შესახებ.

V ქრანიკა: ახალი ამბები შინაურის და უცხო ქვეყნების ცხოვრებიდან.

VI ნარკვეი.

VII განცხადებანი.

შასი შუაწლისა გაგზავნით:

ერთის წლით—10 მან., ექვსის თთვით—6 მანეთი, სამის თთვით 4 მანეთი.

ხელის მოწერა მიიღება თთვით რედაქციაში, რომელსაც უნდა მაშართოს შემდეგის აღრესით:

Въ Тифлисъ. Въ редакцію грузинскаго журнала «МОАМБЭ».

სამეცნიერო და სალიტერატურო ნახატებიანი გაზეთი

„ბებელი“

გამოვა 1894 წლიდან ყოველ კვირაში ერთხელ ერთიდან სამ თახამდის იმევე პროგრამით.

რედაქცია ყოველ ღონისძიებას ხმარობს გააუმჯობესოს შინაარსი და სახე გაზეთისა. ამ განზრახვით მან დაიბარა პეტერბურლიდან შრავალი საუკეთესო ცინკზე და სპილენძზე მოჭრილი მხატვრობა.

წლიურად ეღირება გაუზავენელად შეიდი მანეთი, ხოლო გაგზავნით 8 მან. ნახევარის წლისა გაუზავენელად სამი მან. და ათი შაური, გაგზავნით ოთხი მანეთი; სამი თვისა გაუზავენელად ორი მან. გაგზავნით სამი მან. თითო ნომერი აჯახათ.

ხელის მოწერა მიიღება

ტფილისში არწუნისსეულ ქარეასლის ქართულ სახალხო საქითხველოში და „წერა-კითხვის საზოგადოების“ კანცელარიაში. ქალაქს გარემე ხელის მომწერნი უნდა მიიქცენ «კვალის» რედაქციაში Тифлисъ, Редакція «БВАЛИ».

საკოლიტიო და სალიტერატურო გაზეთი

„იპმრიბ“

1894 წ. 1-ს იანვრიდამ გამოვა უთველ-დღე გარდა იმ დღეებისა, რომელნიც ზედ-მოსდევნ კვირა-უქმეებს.

ფ ა ს ი:

12 თთვით . . . 10 მ.—გ.	6 თთვით . . . 6 მ.—გ.
11 » . . . 9 » 50 »	5 » . . . 5 » 25 »
10 » . . . 8 » 75 »	4 » . . . 4 » 75 »
9 » . . . 8 » — »	3 » . . . 3 » 50 »
8 » . . . 7 » 25 »	2 » . . . 2 » 75 »
7 » . . . 6 » 50 »	1 » . . . 1 » 50 »

საზღვარ-გარედ დაბარებული ელირება—17 მან. მთელის წლით. სოფლის მასწავლებელთ «ივერია» მთელის წლით დაუთმობათ 8 მან.

ტფილისის გარედ მცხოვრებთა უნდა დაიხარონ გაზეთი შემდეგის ადრესით:

Tifliss. Вь Редакцию газеты „ИВЕРИЯ“

თუ ტფილისში დაკვეთილი გაზეთი ტფილისის გარეშე ადრესზედ შესცვალა ვინმემ, უნდა წარმოადგინოს რედაქციაში ერთი მანათი; სხვა ყოველის ადრესის შეცვლაზე—40 კაპ.

თუ თთვის განმავლობაში დაიკვეთა ვინმე გაზეთდ არა მთელის წლით, იმას მხოლოდ შემდეგის თვის პირველ დღიდან გაეგზავნება. მანცხადებანი მიიღებიან გაზეთის რედაქციაში.

ფასი განცხადების დაბმულსათვის:

ა) მეოთხე გვერდზე თითოჯერ სტრიქონი 8 კაპ., პირველზე—16 კაპ. ბ) სრული უკანასკნელი გვერდი 30 მანათი, ხოლო 1-ლი გვერდი—60 მან. რიცხვი სტრიქონებისა გამოიანგარიშება იმის კვალობაზედ, რამდენს ადგილსაც დაიჭერს 25 ასო გაზეთის ტექსტისა.

ხელ-ნაწერი და საგაზეთოდ დანიშნული წერილების (კორესპონდენციები) რედაქციის სახელობაზედ უნდა გამოიგზავნოს. მიღებული ხელთ-ნაწერები, ანუ საგაზეთო წერილები თუ საქირობა მოითხოვს, ან შემოკლებულ ან შესწორებულ იქნება

არ დასაბუქდეს ხელ-ნაწერებს, თუ ერთის თთვის განმავლობაში პატრონებმა არ მოიკითხეს, მერე რედაქციას ველარ მოსთხოვენ. არა გვარს მიწერ-მოწერას არ დასაბუქდეთა. ხელ-ნაწერების და წერილების შესასებ რედაქცია არა გისრულებს. პირ-და პირ მოლაპარაკებისათვის რედაქცია თავისუფალ იქმნება ყოველ-დღე, კვირა-უქმეების გარდა, 1-ლ საათიდან 3 საათამდე და საღამოობით 7-და 8-მდე, რედაქცია იმყოფება: კუკიაში, ნიკოლოზის ქუჩაზე; თ. გრუზინისკისეულს სახლებში, № 21.

(1—3)

მაილება ხელის-მოწერა 1893 წლასათვის ორ თვით დასაწყისად სურათებთან ყურნალ

„ჯეჯილზემ“

წელიწადში გამოვა ხელ 6 წიგნი, და თითო წიგნი იქნება ოთხიდან-ხუთამდე ნაბეჭდი თაბანი, ანუ 64—80-დგ გვერდი დიდის ფორმატისა.

«ჯეჯილში» დაიბეჭდება: მოთხრობანი, ლექსები, ზღაპრები, მოგზაურობის და შესანიშნავ-ეკთხტობრების აღწერა, ჰოვმები, მოკლე ამბები, სამეცნიერო წერილები, საბავშვო სათამაშოანი და სავარჯიშოანი, სამათემატიკო ამოცანები, იგაფები, ანდაზები, გამოცანები, ნარევი, რებუსები და სიმღერები ნოტებით. ყურნალში მონაწილეობის მიღება ალგვითქვეს ყველა ჩვენმა საუკეთესო მწერლებმა.

ყურნალი «ჯეჯილი» თბილისში დატარებით ელირება—3 მანეთი, თბილის გარეშე გაგზავნიით 4 მან.

ცალკე ნომრის ფასი იქნება 60 კაპ.

ხელის მოწერა შეიძლება მხოლოდ წლით და ნახევარო წლით.

რედაქტორი-გამომცემელი ან. თ. წერეთლისა.

(3—2)

შინდარსი: ჩვენ მოძიეთა და საზოგადოების საყურადღებოდ.—ქართლ-კახეთის მთელი ეპარქიის სამღვდლოების დეპუტატების კრებისა გამო ქალაქ თბილისში.—დაგვიანებული მოგონება მისი ძალად ყოვლად უსამღვდლოესობის მიტროპოლიტის ისიდორეს მოღვაწეობის შესახებ, როცა მათი მეუფეა საქართველოს ექსარქოსად იყო.—წერილი რედაქციის მიმართ.—ალექსანდრე ყაზიბეგის გასვენება.—გელათი (ლექსი).—განვედ საჭანა! (ლექსი).—რედაქციისგან.—ახალი ამბები და შენიშვნები.—რედაქციის პოსტის.—განცხადებანი.